

До спеціалізованої вченої ради
Д 26.062.21 в Національному
авіаційному університеті
Міністерства освіти і науки України

ВІДГУК

**опонента – доктора юридичних наук, професора
Баймуратова Михайла Олександровича
на дисертацію Панчишина Руслана Ігоровича на тему: «Об'єднана
територіальна громада як суб'єкт муніципально-правових відносин»,
подану на здобуття наукового ступеня доктора юридичних наук за
спеціальністю 12.00.02 – конституційне право; муніципальне право**

На основі вивчення дисертації, реферату і праць, що були опубліковані за темою дисертації, встановлено наступне.

Актуальність теми дисертаційної роботи

Становлення в сучасному муніципальному праві України феноменології об'єднаної територіальної громади як нового суб'єкта муніципального права стало значною подією, що свідчить не тільки про його динамічні аспекти розвитку, але й про суттєві процеси, що скеровано на оптимізацію територіальних громад, що виступають первинними суб'єктами місцевого самоврядування. В цьому аспекті можна погодитись з автором дисертації в тому, що об'єднані територіальні громади: а) утворені внаслідок здійснення муніципальної реформи, тобто є її реальним результатом; б) вони виникли в контексті формування спроможного первинного суб'єкта місцевого самоврядування; в) вони виникли на підставі застосування позитивного досвіду деяких європейських країни та інших розвинутих держав світу; г) вони були створені в Україні через укрупнення адміністративно-територіального поділу та об'єднання територіальних громад; г) такі інтегровані суб'єкти сприяють підвищенню фінансово-економічної, ресурсної та адміністративної спроможності територіальних громад.

Одночасно, можна посперечатися, що саме об'єднані територіальні громади в сучасних умовах становлення української державності виступають одним із головних суб'єктів муніципально-правових відносин, бо їх реальна кількість не перевищує загальної кількості громад в державі. Хоча й треба визнати, що саме об'єднані територіальні громади виступають одним з суттєвих факторів новелізації в системі місцевого самоврядування, муніципального публічного управління, компетенційного супроводження і забезпечення муніципально-правових відносин в державі.

З огляду на це, дисертаційна робота Панчишина Руслана Ігоровича, що присвячена ґрунтовному науково-правовому аналізу підстав, умов та порядку

*D 26.062.21/34
вк 20.03.24*

утворення суб'єкта муніципально-правових відносин, а також спроможного суб'єкта місцевого самоврядування – об'єднаної територіальної громади з метою розроблення конструктивних пропозицій щодо удосконалення законодавства у цій сфері. Саме тому, на наш погляд, вона є не тільки своєчасною, але й вельми актуальною, оскільки спрямована на вирішення актуальної наукової проблеми через формування її доктринального обґрунтування і визнання її прагматично-контекстуальної цінності.

Зв'язок дисертаційної роботи з науковими планами і темами

Дисертацію виконано відповідно до Пріоритетних напрямів розвитку правової науки на 2016-2020 рр., затверджених Постановою Загальних зборів Національної академії правових наук України від 03.03.2016 р., Плану законодавчого забезпечення реформ в Україні, схваленого Постановою Верховної Ради України від 04.06.2015 р. №509-VIII.

Для вирішення цієї проблеми автором було розроблено інтегративну модель удосконалення правового статусу об'єднаної територіальної громади яка, враховуючи складні та суперечливі виклики сьогодення, виходить із необхідності впровадження європейських принципів публічної адміністрації, зокрема формування спроможних територіальних громад в умовах децентралізації повноважень публічної влади та формування нової парадигми муніципального права, що скероване, по-перше, на формування належної та достатньої правосуб'єктності всіх територіальних громад, включаючи й об'єднані; по-друге, на формування їх власної компетенційної бази; по-третє, на задоволення екзистенційних інтересів територіальних громад та їх жителів-членів.

Оцінка обґрунтованості та достовірності наукових положень і рекомендацій, сформульованих автором

Ознайомлення зі змістом дисертаційної роботи, рефератом та публікаціями дисертанта за темою дослідження, дозволяє зробити висновки, що наукові положення, висновки і рекомендації дисертації мають високий рівень теоретико-методологічної та емпіричної обґрунтованості, вони базуються на фундаментальних положеннях сучасної теорії держави і права, демократичних засадах національного конституційного та муніципального права, глибокому теоретичному і нормативно-правовому аналізу процесів децентралізації, що проходять в умовах трансформаційних змін з урахуванням особливостей нормативно-правового регулювання в даній сфері.

Достовірність наведених у дисертації науково-методологічних положень та практичних висновків підтверджується значною кількістю опрацьованих праць вітчизняних і зарубіжних науковців, фактологічних даних, даних інтернет-ресурсів тощо. Коректність посилань на літературні

джерела дозволяє чітко відокремити наукові здобутки автора від напрацювань інших вчених, джерельно-інформаційна база дослідження включає 545 найменувань.

Отримані здобувачем результати дисертаційного дослідження, сформульовані висновки та рекомендації є науково обґрунтованими і базуються на використанні сучасних методів дослідження.

Методологічною основою проведеного дослідження є загальнотеоретичні, спеціальні та міжгалузеві методи наукового пізнання, застосування яких зумовлюється системним підходом, що дало можливість досліджувати проблеми в єдності їх соціального змісту та юридичної форми. За допомогою гносеологічного методу дослідження було з'ясовано поняття та ознаки об'єднаної територіальної громади як суб'єкта муніципально-правових відносин, особливості здійснення муніципальної реформи в Україні, а також конституційно-правову природу суб'єктів муніципальних правовідносин (параграфи 1.1, 1.2, 2.4, 4.1 та 4.3). Історико-правовий метод дав змогу розробити періодизацію становлення та розвитку місцевого самоврядування (параграф 2.1). Аналітичні методи скеровано на визначення особливостей об'єднання територіальних громад, а також принципів та гарантій такого об'єднання (параграфи 2.3, 2.5, 4.2 та 2.6). Структурно-функціональний аналіз дав можливість визначити відповідність нормативно-правових актів у сфері регулювання муніципальної реформи реальним суспільним відносинам у цій сфері (параграфи 2.2 та 2.7). Порівняльно-правовий метод покладено в основу аналізу зарубіжного досвіду у сфері здійснення муніципальної реформи та організації місцевого самоврядування (параграф 5.3). Метод статистичного аналізу було використано під час роботи з офіційно-статистичними матеріалами, звітами щодо результатів здійснення муніципальної реформи та об'єднання територіальних громад, а також результатами соціологічних досліджень (параграфи 2.3, 2.4 та 3.1). Використання індуктивного методу дало змогу підтвердити висновок про необхідність удосконалення конституційного законодавства у сфері регулювання статусу об'єднаної територіальної громади (параграфи 5.1 та 5.2). Метод типологізації було покладено в основу розроблення класифікацій функцій та видів муніципально-правової відповідальності об'єднаних територіальних громад (параграфи 3.1-3.3). У процесі визначення перспективних напрямів подальшого здійснення муніципальної реформи, а також розроблення пропозицій щодо вдосконалення конституційного законодавства були застосовані методи правового моделювання та прогнозування (параграфи 5.1-5.3).

Одержані наукові результати дисертації мають практичне значення, бо сформульовані в ній висновки та пропозиції можуть бути використані в законодавстві і правозастосовній діяльності, спрямованій на регулювання відносин у сфері діяльності органів місцевого самоврядування. Більш того, основні положення та висновки дисертації можуть бути використані: у *науково-дослідній діяльності* – для подальшого опрацювання проблемних питань у сфері здійснення муніципальної реформи та об'єднання

територіальних громад; у *правотворчості* – під час вдосконалення чинного конституційного законодавства, яке регулює правовий статус об'єднання територіальних громад та організації місцевого самоврядування в Україні тощо; у *правозастосовній діяльності* – з метою вдосконалення практики застосування конституційного законодавства України, вирішення спірних питань у сфері здійснення муніципальної реформи та процесу об'єднання територіальних громад та ін.; у *навчальному процесі* – під час підготовки підручників і навчальних посібників із дисциплін «Конституційне право України», «Порівняльне конституційне право», «Конституційне право зарубіжних країн», «Муніципальне право України», «Виборче право України» тощо. Висновки та пропозиції дисертації також можуть бути використані для вдосконалення навчальних програм перспективного й поточного характеру, навчальних і тематичних планів із наведених дисциплін.

Завершена логіка проведеного наукового дослідження, значна кількість опрацьованих інформаційних джерел, актуальна методика та відповідна апробація дають всі підстави стверджувати, що сформульовані у дисертаційній роботі Панчишина Р.І. наукові положення, а також висновки та рекомендації мають вагомим теоретико-методичним та практичним обґрунтуванням.

Наукова новизна отриманих результатів дослідження

Зі змісту дисертації, опублікованих автором наукових праць та реферату дисертаційної роботи Панчишина Р.І. можливо зробити висновок, що основні наукові положення, висновки і пропозиції сформовані автором самостійно, відображають особистий внесок дисертанта та характеризуються науковою новизною, яка, у формулюванні автора, полягає в комплексному дослідженні питання інституціоналізації та умов створення, формування, існування та функціонування об'єднаних територіальних громад.

Серед найбільш вагомим результатів дисертаційної роботи, що визначають наукову новизну, слід відзначити наступні:

- визначено особливості (ознаки) об'єднаної територіальної громади, що виділяють її серед інших суб'єктів муніципальних правовідносин, зокрема територіальної громади, що існує в силу конституційного визнання, а не як результат реформи у сфері децентралізації, а саме: 1) її первинним суб'єктом є територіальна громада сусідніх сіл, селища або міста, які у встановленому порядку прийняли рішення про об'єднання (приєднання); 2) її правосуб'єктність має не природне (конституційне) походження, а являє собою інтеграцію правосуб'єктностей ординарних територіальних громад сусідніх сіл, селища або міста, внаслідок чого підвищується спроможність територіальних громад у вирішенні питань місцевого значення; 3) у процесі об'єднання не утворюються нової громади, оскільки члени територіальних громад, що об'єдналися, зберігають право свobodного виходу з об'єднання;

- з'ясовано правову природу повноважень об'єднаної територіальної громади, яка виражається у тому, що місцева публічна влада, якою наділена громада для виконання завдань місцевого самоврядування та яка лежить в основі таких повноважень, гарантована Конституцією України, Європейською Хартією місцевого самоврядування, тобто має установчий природний характер та не може обмежуватися або зазнавати втручання зі сторони держави в особі її органів;

- з метою вдосконалення правового регулювання гарантій місцевого самоврядування запропоновано внести такі зміни й доповнення до законодавства України: закріпити у Законі України «Про місцеве самоврядування в Україні» право територіальної (об'єднаної) громади звертатися до судів всіх юрисдикцій через представників з метою захисту прав та законних інтересів громади; у ст. 19 Кодексу адміністративного судочинства України визначити право органів та посадових осіб місцевого самоврядування, а також право громади (об'єднаної) громади через своїх представників звертатися до адміністративних судів для захисту прав та інтересів громади у правовідносинах з органами державної влади та/або з іншими органами місцевого самоврядування;

- визначено особливості реалізації функцій та повноважень об'єднаної територіальної громади в умовах дії правового режиму воєнного стану, яка полягає у тому, що в разі утворення Указом Президента України цивільних військових адміністрацій на рівні області, району або конкретного населеного пункту (села, селища, міста), до останньої повністю переходять повноваження, у тому числі делеговані, відповідної територіальної громади, районної або обласної ради, визначені ст. 4 Закону України «Про військово-цивільні адміністрації»; однак, функціонування відповідних органів місцевого самоврядування, якщо дозволяє воєнна ситуація, не припиняється, а переходить у режим взаємодії з військовими адміністраціями.

Автором дослідження також зроблений відповідний внесок в удосконалення важливих теоретико-практичних положень муніципального права, включаючи ідентифікаційно-функціональні ознаки об'єднаних територіальних громад. Так, достатньо продуктивно удосконалено:

- дефініцію поняття муніципально-правових відносин, які пропонується розуміти, як особливий вид правовідносин, врегульованих нормами муніципального права, обов'язковим суб'єктам яких є територіальна громада (об'єднана громада) або сформований нею представницький орган, та який виникає у сфері реалізації місцевого самоврядування, виконання завдань та функцій місцевого самоврядування та формування системи органів місцевого самоврядування з метою реалізації прав та інтересів членів відповідної громади та інтересів усієї громади (тобто, удосконалено розуміння основоположного поведінково-нормативного функціоналу муніципального права);

- підхід до визначення переваг об'єднаної територіальної громади, утвореної у результаті реформування місцевого самоврядування: 1) в результаті об'єднання територіальних громад збільшується обсяг їх

фінансування, зміцнюється їх організаційний та кадровий потенціал, що в свою чергу виступає важливим чинником спроможності, тобто отримання реальної можливості для реалізації своїх повноважень; 2) створення спроможних територіальних громад є платформою для децентралізації влади, внаслідок якої органи місцевого самоврядування отримують реальну владу на місцях; 3) в кінцевому підсумку ефективна організація місцевого самоврядування є необхідною умовою для подальшої демократизації суспільства та державних інститутів, розвитку прямої демократії на місцевому рівні тощо (тобто, удосконалено ідентифікаційно-позитивні ознаки профільного суб'єкта дисертаційного дослідження);

- визначення ознаки спроможності об'єднаної територіальної громади як забезпеченої міжнародним правом, Конституцією та законами України фінансової, адміністративно-територіальної, ресурсної, організаційно-інституційної, законодавчої, міжмуніципальної можливості та здатності об'єднаної територіальної громади та утворених нею органів самостійно вирішувати питання місцевого значення, надавати якісні адміністративні послуги членам громади, задовольняти інші потреби об'єднаної територіальної громади (тобто, удосконалено розуміння основної телеологічної домінанти створення профільного суб'єкта дисертаційного дослідження);

- класифікацію функцій об'єднаної територіальної громади, в основу якої покладено їх системну спрямованість: 1) установча функція; 2) управлінська функція; 3) правотворча функція; 4) дорадчо-консультативна функція; 5) захисна функція; 6) контрольна функція; 7) функція взаємодії з іншими територіальними громадами (об'єднаними громадами), іншими суб'єктами муніципально-правових відносин, включаючи органи державної влади (тобто, удосконалено розуміння функціональної парадигми профільного суб'єкта дисертаційного дослідження).

Повнота висвітлення і викладення сформульованих у дисертаційній роботі положень, висновків і рекомендацій в опублікованих автором працях та рефераті

Основні положення, висновки та рекомендації дисертації доповідались і отримали схвалення на міжнародних і всеукраїнських науково-практичних конференціях, а саме: науково-практична конференція (29-30 грудня 2017 року, м. Одеса), Міжнародна науково-практична конференція «Муніципальна реформа в контексті Євроінтеграції України: позиція влади, науковців, профспілок та громадськості» (2017 рік, м. Київ), науково-практична конференція «Реформа місцевого самоврядування в Україні: сучасні тенденції та виклики» (2018 рік, м. Львів), наукова конференція «Юридичні науки: Історія, сучасний стан та перспективи досліджень» (11-12 травня 2018 року, м. Київ), наукова конференція «Закарпатські правові читання» (19-21 квітня 2018 року, м. Ужгород), наукова конференція «Треті таврійські

юридичні наукові читання» (18-19 травня 2018 року, м. Київ), наукова конференція «Фіскальна політика: теоретичні та практичні аспекти юридичної науки» (23 листопада 2018 року, м. Ірпінь), наукова конференція «Публічне право України: пошук оптимальних моделей правового регулювання» (9-10 листопада 2018 року, м. Київ), наукова конференція «Юридична наука в 21 столітті: перспективи та пріоритетні напрями досліджень» (11-12 травня 2018 року, м. Запоріжжя), наукова конференція «Людина і закон: публічно-правовий вимір» (5-6 жовтня 2018 року, м. Дніпро), наукова конференція «Правове регулювання суспільних відносин: перспективні напрями на шляху до сталого розвитку» (12-13 жовтня 2018 року, м. Київ), наукова конференція «Децентралізація влади в Україні: перші кроки та перспективи подальшого конституційного забезпечення» (4 червня 2019 року, м. Київ), наукова конференція «Муніципальна реформа в контексті євроінтеграції України» (2020 рік, м. Київ), наукова конференція «Децентралізація публічної влади в Україні. Здобутки, проблеми та перспективи» (2021 рік, м. Львів), наукова конференція «Конституція України: ціннісний вимір 25-річного досвіду державотворення та правоутворення» (2021 рік, м. Київ).

Загалом основні положення та висновки дисертації викладено в 42 наукових працях, зокрема в індивідуальній монографії, у розділі колективної монографії, у 23 статтях, що опубліковані у фахових виданнях України, наукових періодичних виданнях інших держав і наукових періодичних вітчизняних виданнях, що включені до міжнародних наукометричних баз даних, 3 статтях у зарубіжних виданнях, внесених до міжнародних наукометричних баз даних (Scopus/ Web of Science); у 14 тезах доповідей на конференціях.

Наукові публікації повною мірою відображають основні результати дисертаційної роботи.

Оцінка ідентичності змісту реферату та основних положень дисертації

Реферат дисертації відповідає встановленим вимогам, у повній мірі відображає сутність і зміст дисертації наявною є ідентичність основних наукових положень і наукового внеску автора.

Наукові положення, висновки і рекомендації щодо можливостей практичного використання отриманих результатів, які представлені дисертантом в рефераті, належним чином розкриті, деталізовані та обґрунтовані у самій роботі. Тобто, є всі підстави стверджувати, що Панчишин Руслан Ігоревич виконав всі вимоги щодо кількості та обсягу публікацій основного змісту дисертації на здобуття наукового ступеня доктора юридичних наук.

Зауваження до окремих положень дисертаційної роботи

Поряд з позитивною оцінкою результатів дослідження і визнанням високої наукової та практичної цінності дисертаційної роботи Панчишина Р.І., належного рівня її наукової новизни, вважаємо, що ряд положень представлених у роботі потребують додаткового обґрунтування або мають дискусійний характер, що може слугувати підставою для наукової дискусії. А саме:

- визначаючи особливості (ознаки) об'єднаної територіальної громади, що виділяють її серед інших суб'єктів муніципальних правовідносин, автор стверджує, що територіальна громада існує в силу конституційного визнання, а не як результат реформи у сфері децентралізації. Вважаємо, що тут сталося відповідна підміна понять: а) дійсно територіальна громада легалізована на конституційному рівні як первинний суб'єкт місцевого самоврядування; б) але існування об'єднаної територіальної громади конституцією не передбачене; в) більш того, на момент конституційної легалізації територіальної громади як суб'єкта конституційного права, ніякої мови про процес децентралізації повноважень публічної влади взагалі не було. Якщо автор все ж бажає підкреслити своє твердження, то повинно говорити, по-перше, про законодавчу легалізацію об'єднаної територіальної громади; по-друге, про те, що цей процес був обумовлений метою оптимізації територіальних громад; по-третє, що цей процес все ж був здійснений в руслі муніципального реформування системи місцевого самоврядування, що базується на феноменології децентралізації; по-четверте, дійсно, по великому рахунку можна стверджувати, що об'єднана територіальна громада була створена не як результат реформи у сфері децентралізації, але сам процес формування правосуб'єктності такої громади, безумовно, відбувався під її впливом та є її результатом, особливо в контексті формування компетенційних повноважень такої громади;

- у дослідженні є відсутньою важлива та необхідна акцентуація на загальну організаційно-телеологічну парадигму створення об'єднаних територіальних громад, що включає до себе, насамперед: а) оптимізацію громад, б) синхронізацію загальних повноважень з управління та розвитку різних територій різних територіальних громад, в) досягнення більш високих рівня управління загальною територією такої громади та г) досягнення її населенням більш високого рівня соціальних стандартів. Звідси, аргументація автора щодо цього питання, що запропонована на с. 3 дисертаційного дослідження не є оптимальною;

- автор стверджує, що при визначені особливостей реалізації функцій та повноважень об'єднаної територіальної громади в умовах дії правового режиму воєнного стану, яка полягає у тому, що в разі утворення Указом Президента України цивільних військових адміністрацій на рівні області, району або конкретного населеного пункту (села, селища, міста), до останньої повністю переходять повноваження, у тому числі делеговані, відповідної територіальної громади, районної або обласної ради, визначені

ст. 4 Закону України «Про військово-цивільні адміністрації»; однак, функціонування відповідних органів місцевого самоврядування, якщо дозволяє воєнна ситуація, не припиняється, а переходить у режим взаємодії з військовими адміністраціями – автор не враховує досвід такої «взаємодії», що вже є у наявності, більш того й не в умовах негативної воєнної ситуації, – спостерігається факт повного нівелювання діяльності органів місцевого самоврядування, більш того, протистояння між ЦВА та місцевим самоврядуванням та втручанням перших у повсякденну діяльність органів локальної демократії, що зовсім не йде на користь територіальним громадам;

- автор дисертаційного дослідження пропонує систематизацію функцій об'єднаної територіальної громади, в основу якої покладено зміст відповідних функцій, тобто їх системну спрямованість: 1) установча функція; 2) управлінська функція; 3) правотворча функція; 4) дорадчо-консультативна функція; 5) захисна функція; 6) контрольна функція; 7) функція взаємодії з іншими територіальними громадами (об'єднаними громадами), іншими суб'єктами муніципально-правових відносин, включаючи органи державної влади (с. 4 дисертації). Але в таку класифікацію автор чомусь не включає економічну, соціальну, культурну їх функції, що повинні бути у наявності в обов'язковому порядку, а звідси – й систематизовані, бо саме вони детермінують створення громади. Крім того, автор не називає й зовнішньоекономічну та міжнародну функції громади, що вже досить вдало апробовано і легалізовано не тільки в національному законодавстві України, а й в її міжнародних договорах;

- автор дисертаційного дослідження, досліджуючи пріоритетні напрями взаємодії об'єднаної територіальної громади та місцевих органів державної виконавчої влади залежно від предметної сфери, виокремлює наступні (с. 4 дисертації): 2) спільний вступ у правовідносини у процесі прийняття та реалізації актів регуляторного характеру; 3) сумісний вступ у правовідносини, пов'язані із вирішенням питань землеустрою та землевпорядкування (спільне прийняття документів із землеустрою); 4) спільні правовідносини у сфері упорядкування благоустрою населених пунктів, регулювання містобудування та планування територій; 5) спільні правовідносини у галузі освіти, захисту навколишнього середовища, охорони здоров'я, природокористування, надрокористування та надровидобування тощо. Однак, автором не розроблено, не визначено та не запропоновано основоположні засади розмежування повноважень між об'єднаною територіальною громадою та між місцевими органами державної виконавчої влади, що на практиці розмиває правосуб'єктність такої громади та нівелює її правовий статус. В якості допомоги у вирішенні цієї проблематики автору допомогло б ознайомлення з основними положеннями дисертаційної роботи І.В. Балобанової «Розмежування повноважень між обласним та іншими рівнями місцевого самоврядування в Україні» (2012);

- досліджуючи основні критерії спроможності об'єднаної територіальної громади (підрозділ 2.4), автор аналізує різні підходи до розуміння таких критеріїв, включаючи фінансові, інвестиційні, екологічні та

ін. Однак зовсім не звернено уваги на психологічний критерій спроможності, тобто на готовність жителів-членів такої громади до функціонування її та її складових елементів у складі нового суб'єкта управління і одночасно суб'єкта реалізації екзистенційних інтересів людини, її груп та асоціацій, – що, по-перше, детермінує могутній мотиваційно-поведінковий та мотиваційно-діяльнісний настанови існування, функціонування і розвитку будь-якої територіальної людської спільноти, включаючи й об'єднану громаду, а, по-друге, є запорукою успішного вдосконалення муніципально-правових відносин в контексті визначальної ролі такої громади при оцінюванні результатів здійснених реформаційних змін та стану розвитку місцевого самоврядування в Україні.

Проте варто наголосити, що вказані недоліки і наведені зауваження в основному вказують на дискусійні моменти або мають рекомендаційний характер й не є суттєвими та не заперечують загальну позитивну оцінку дисертації Панчишина Р.І., як ґрунтового дослідження, що містить наукову новизну та має теоретико-методологічну, а також практичну цінність.

Відповідність дисертаційної роботи встановленим вимогам

За своєю структурою, обсягом та оформленням дисертація відповідає вимогам, передбаченим «Порядком присудження та позбавлення наукового ступеня доктора наук» від 17 листопада 2021 р. №1197.

Дисертація складається зі вступу, п'яти розділів, що містять двадцять один підрозділ, висновків до кожного розділу та загальних висновків, списку використаних джерел і додатків.

Назва дисертації відбиває її зміст, що, своєю чергою, свідчить про досягнення сформульованої мети та вирішення поставлених автором завдань дослідження. Робота вдало ілюстрована додатками, що підкреслюють її праксеологічну значущість. За кожним розділом дисертаційної роботи і за роботою в цілому зроблено ґрунтовні висновки, одержані автором особисто. Оформлення і зміст дисертаційної роботи відповідають вимогам, що висуваються до дисертації, поданих на здобуття наукового ступеня доктора юридичних наук. Загальний обсяг дисертації становить 442 сторінки, з яких основного тексту – 354 сторінки. Список використаних джерел налічує 545 найменувань і становить 58 сторінок.

Реферат забезпечує ідентичність основних положень висновків та пропозицій автора дисертаційній роботі та відповідає встановленим вимогам.

Загальний висновок про відповідність роботи встановленим вимогам МОН України

Дисертаційна робота Панчишина Руслана Ігоревича на тему: «Об'єднана територіальна громада як суб'єкт муніципально-правових відносин» є актуальним, самостійно виконаним та завершеним науковим дослідженням. Отримані результати та висновки є належно обґрунтованими,

містять наукову новизну, мають теоретичне та практичне значення. Автором запропоноване нове розв'язання важливої наукової проблеми, що виявляється в обґрунтуванні теоретико-методичних і методологічних основ феноменології об'єднаної територіальної громади, у розробленні науково-практичних рекомендацій прикладного спрямування в умовах трансформаційних змін.

Реферат відповідає основним положенням роботи.

Зміст дисертації та автореферату відповідає паспорту спеціальності 12.00.02 – конституційне право; муніципальне право.

Основні наукові результати достатньо повно відображені у публікаціях.

Зазначене засвідчує, що за змістом, актуальністю, оформленням, підходами до вирішення наукових проблем, теоретичним та прикладним значенням отриманих результатів дисертаційна робота на тему: «Об'єднана територіальна громада як суб'єкт муніципально-правових відносин» відповідає вимогам пп. 7, 8, 9 «Порядку присудження та позбавлення наукового ступеня доктора наук» від 17 листопада 2021 р. №1197, а її автор Панчишин Руслан Ігоревич заслуговує на присудження наукового ступеня доктора юридичних наук за спеціальністю 12.00.02 – конституційне право; муніципальне право.

Офіційний опонент:
професор кафедри політичних наук і права
Південноукраїнського національного педагогічного
університету імені К.Д. Ушинського,
доктор юридичних наук, професор,
Заслужений діяч науки і техніки України

М.О. Баймуратов

